

Ds. F.W. Smits (1834-1920) hield themapreek over veepest, oorlog en cholera

DROMEN VAN BIDDAG DOOR DE NEDERLANDSE OVERHEID

De Engelse premier Lord Palmerston gaf bij de cholera-ramp van 1853 deze raad: "Ga niet naar de kerk om te bidden, maar reinigt uw zinkputten (beerputten) en maakt uw riolen leeg, zuivert en lucht uw woningen. Dat is beter voor de cholera, dan vasten en bidden." Maar is het niet tijd voor een andere richting? Of is het alleen maar een onwerkelijke droom?

Tot aan de Franse tijd (1795) was het in ons land zó geregeld dat bij bijzondere

gebeurtenissen, tijden van crises, door de overheid door middel van *Biddagbrieven* bijzondere dagen werden uitgeschreven. Daarna niet meer? Maar wat gebeurde er in 1866?

Cholera

In dat jaar was het voor de vierde keer in een eeuw dat ons land werd

getroffen door de cholera, die tienduizenden slachtoffers eiste in een land van net drie miljoen inwoners. Maar ook was er in genoemd jaar sprake van oorlog in Midden-Europa en veepest.

De minister van zaken van de Hervormde Eredienst in het conservatieve kabinet Van Zuylen-van Nijvelt was waarschijnlijk baron C.T. van Lynden van Sandenburg, die tot de orthodox-protestante conservatieven behoorde en sympathiseerde met de antirevolutionairen. Hij

had de synode van de Hervormde Kerk verzocht om aan haar plaatselijke gemeenten te vragen om op zondag 22 juli 1866 een algemene biddag te houden.

Hoe reageerde de pers? Het orthodox-protestants dagblad *De Nieuwe Goessche Courant*, schreef: "Oranje en Nederland bleef door Gods Woord in stand. Die aan deze band durft knagen, zal eens het oordeel dragen." Op de voorkant van deze krant stond een meditatie te lezen over Jes. 5:4: "Wat is er meer te doen aan Mijn wijngaard..." De meditatie eindigde zo: "De Heere zal de zonde bezoeken, dat Zijn Woord wordt veracht en men de leugen liefheeft boven de waarheid!"

De liberale *Middelburgsche Courant* had een geheel andere visie. In de editie van zaterdag 21 juli 1866 stond te lezen: "Het voorstel door de regering aan de synode der Hervormde Kerk gedaan om een biddag uit te schrijven is door de synode met slechts negen tegen zes stemmen aangenomen. Men vond het

beledigend voor de kerk, wanneer de regering daaraan zulke wensen te kennen gaf, waarin het verwijt ligt dat deze haar eigen plichten niet vervult. Tot zo'n grove behandeling is de regering overgegaan om de massa voor zich te winnen."

Gehoor gegeven

Werd aan de oproep van de synode gehoor gegeven? Ja, dat gebeurde op verschillende plaatsen in ons land; ook buiten het gebied dat we tegenwoordig biblebelt noemen. En ook door landelijk onbekende predikanten.

Als voorbeeld noemen we de hervormde dominee F.W. Smits (1834-1920) uit Hellevoetsluis. Op zondag 22 juli 1866 hield hij een themapreek in verband met veepest, oorlog en cholera. Zelf zegt hij: "Deze toespraak heb ik gehouden op de Algemene Biddag, op ministerieel en synodaal verzoek." Zijn tekst was 1 Kon. 8:37-40 uit het gebed van Salomo bij de inwijding van de tempel te Jeruzalem. "Als er hongers in het land wezen zal, als er pest wezen zal, als er brandkoren, honingdauw, sprinkhanen, kevers wezen zullen, als zijn vijand in het land zijner poorten hem belegeren zal, of enige plaag, of enige krankheid wezen zal... als zij erkennen, een ieder de plaag zijns harten... Hoor Gij dan in den hemel... en vergeef... Opdat zij U vrezen al de dagen, die zij leven zullen op het land dat Gij onzen vaders gegeven hebt."

Oordelen

Uit zijn actuele themapreek citeren we enkele gedeeltes. "Veepest, oorlog, cholera! Geliefden, onze

Ik dank God dat er dokters en geneesheren zijn die ons in 't gevaar te hulp snellen en steunen.

tekst spreekt ook over de pest. Wij hebben nu nog maar veepest. Maar wat zijn de rampzalige gevolgen als er pest onder de mensen uitbreekt. Die besmettelijke ziekte heeft snel de dood van veel mensen tot gevolg. En vaak laat de ene mens, vanwege die besmettelijkheid, de ander in de steek en helpt niet. Ja, dan geschiedt wat vaak op het oorlogsslagveld gebeurt. Men denkt alleen aan zichzelf: Als ik maar blijf leven."

"Pest, o geliefden, wat een grote dodelijke kwaal is dat. Daarbij vergeleken is veeziekte, oorlog en cholera de mindere. Och, bidden we dan toch tot de Heere, opdat Hij ons beware voor noch zwaardere rampen en noch verschrikkelijker oordelen."

Het brandkoren deed hem denken aan een aardappelziekte van enkele jaren geleden. "Dat had veel overeenkomst met elkaar. En elk van ons weet nog hoe verdord en verschroeid dat loof boven de grond stond, als was het eveneens door de oostenwind verzengd. Het aardappelloof kon men zelfs met de hand tot stof wrijven. En men spande zich in om met allerlei middelen deze plaag te keren. En toen was er voor zover ik mij herinner veel minder weerstand tegen het houden van een biddag dan nu. Na die verootmoedigingen op die vastendag gaf de God van de ganse aarde, die ook de God van Nederland is, verade-

ming. Hij gaf balsem op de geslagen wond en trok de roede in."

Cholera

"Of enige plaag, of enige krankheid wezen zal," zegt de tekst uit 1 Koningen. Ds. Smits: "Jazeker, heden is een grote plaag en ziekte in Nederland gekomen. Die geheimzinnige vijand is uit Azië tot ons gekomen en heet cholera. En geliefden, hier moet ik uitroepen: God vangt de wijzen in hun arglistigheid. Hoeveel middelen zijn er intussen al in de kranten aangekondigd tegen de cholera? Als men daarop let is het een wonder dat er nog cholera voorkomt, of dat er iemand aan sterft! En toch sterven er duizenden, ondanks de aangekondigde middelen."

Hoe kan dat?, zo vraagt de predikant zich af. "Zouden de middelen niet deugen? Ik weet het niet, want het ligt buiten mijn bevoegdheid om daarover te oordelen. Ik dank God dat er dokters en geneesheren zijn die ons in 't gevaar te hulp snellen en steunen. Zij die zo doen, mogen wel meer dankbaarheid ontvangen."

Hoe komt het dat de één wel wordt genezen en de ander niet?, zo vraagt de predikant verder. "Is er een kwaad in de stad dat de Heere niet doet? O, dat de zwakke mens toch in de eerste plaats de hemelse Heelmeester om genezing zou

smecken. Laat ons toch Gods genadetroon bestormen in ootmoed en met schuldbelijdenis. Misschien zegt iemand: Is dat nu troosten in deze donkere tijden? Maar let nu op, geliefden, ik heb nog nooit gehoord dat een wond goed genezen kan worden, als hij niet eerst wordt gezuiverd. Daarom wees ik u op de oorzaak van ons lijden, onze zonden van theoretische of praktische godverloochening. Was er ooit zo weinig vreze Gods, zoveel leven in openbare zonden en verfijnde ongerechtigheid als vandaag de dag? Wie schaamt zich nog voor het uitleven in de zonde? Hoeveel kan er zelfs bij de gelovigen bij door? Wie heeft er een nauw leven met de Heere? Wie vreest er nog voor een heilig God en het toekomstige oordeel? Wat is daarom het persoonlijke gebed en het gebed van ons ganse volk nodig. En dat in waarheid en oprechtheid. Wie weet God mocht Zich wenden en de volksrampen afwenden. Daarbij behoort een ieder de plaag van zijn hart te kennen, dat is zijn boezem- of koningszonde. Daarvoor is verzoening nodig door Christus en heiliging door de Heilige Geest.”

Godsbeeld

De predikant stelt de vraag: tot welke God behoren we te bidden? In het liberale, Bijbel kritische blad *De Spectator* wordt de Engelse premier Lord Palmerston geciteerd, zo wijst de predikant erop. Deze politicus gaf bij de cholera-ramp van 1853 deze raad: “Ga niet naar de kerk om te bidden, maar reinigt uw zinkputten (beerputten) en maakt uw riolen leeg, zuivert en lucht uw woningen. Dat is beter voor de cholera, dan vasten en bidden.”

Ds. Smits: “Geliefden, dit is volkomen waar als men niet gelooft in een persoonlijk God, in de God van de Bijbel. Als uw god de natuur is of een zelfgemaakt rationeel denkbeeld, dan is wat de menselijke wetenschap en de politiek zeggen, de waarheid. Maar als we in de ene, ware God geloven, laat ons dan tot Hem bidden. Hij kan de natuur laten veroorzaken niet wat zij, maar wat Hij wil. Belijdt Hem oprecht uw

zonden, want Hij vergeeft gaarne. In Christus was Hij de wereld met Zichzelf verzoenende.

Wee ons als Zijn oordelen ons niet verbeteren en Zijn weldaden ons niet tot bekering leiden. Vreselijk is het om te vallen in de handen van de levende God. Maar welgelukzalig is de man die de Heere vertrouwt, ja, wiens vertrouwen de Heere is. Hij zal hem geven de begeerte van zijn hart! Zalig is hij

Een –mogelijk Nederlandse– schilder verbeeldde de dreiging en angst als de cholera verraderlijk toesloeg (schilderij uit 1866)

die met Paulus door de kracht van de Heilige Geest mag juichen: Ik ben verzekerd dat noch dood, noch leven, noch honger, noch zwaard, noch oorlog, noch veepest, noch cholera ons ooit zullen kunnen scheiden van de liefde Gods die daar is in Christus Jezus onze Heere. Amen.”

Ds. Smits citeert Jona 3:9 en 10 als een deur van hoop voor de toekomst: “Wie weet, God mocht Zich wenden van de hittigheid Zijns toorns ... En God zag hun werken, dat zij zich bekeerden van hun bozen weg... en het berouwde God over het kwaad dat Hij gesproken had hun te zullen doen, en Hij deed het niet.”

Droom

Ds. Martin Luther King had ooit een droom, een ideaal. Hij droomde dat er eens een rechtvaardig en vreedzaam Amerika zou zijn zonder rassenscheiding en discriminatie. Hij sprak daarover tijdens een mas-sabijeenkomst in 1963.

Zouden we over Nederland ook kunnen dromen? “Ik droomde dat in het CIO (Interkerkelijk Contact in Overheidszaken), waarbij ook de minister van Eredienst, Grapperhaus, aanwezig was, het volgende gebeurde. Op de agenda stond maar één punt: het wenselijke van het houden van een biddag. De uitkomst van het overleg was dat er een verzoek naar alle synoden, wel of niet vertegenwoordigd in het CIO, zou worden verzonden om een biddag te houden. En dat geschiedde, want alle kerken werkten mee. Naar alle plaatselijke gemeenten werd de volgende inhoud verstuurd: Op ministerieel en synodaal verzoek

zal er een algemene biddag worden gehouden. Tevens werden alle Nederlanders opgeroepen om de kerkdiensten online te volgen.

Deze biddag had een zegenrijke vrucht, want er volgde in ons land door Gods genade een Ninevitische bekering. In de dagen die daarop volgden, werden door de GGD's en ziekenhuizen geconstateerd dat niet één coronapatiënt meer was geconstateerd en opgenomen en er niemand was overleden aan Covid-19. Hierop werd door de pers met onge-loof of verwondering gereageerd.

De eerstvolgende kabinetsvergadering liet onze regering zich over deze ongedachte situatie informeren door RIVM en OMT (Outbreak Management Team). Deze deskundigheidsteams adviseerden om de intelligente lockdown af te schaffen en om te zetten, niet in een intelligente exit, maar in een *genade-exit*. Alle beperkende maatregelen in de samenleving zouden worden geannuleerd. Dit voorstel werd door het kabinet overgenomen. In de eerstvolgende persconferentie na dit kabinetsberaad meldde premier Rutte, in tegenwoordigheid van een doven-tolk, aan de toegestroomde pers:

“Het kabinet heeft besloten om de anderhalve meter-samenleving op te heffen. Het nieuwe normaal zal zijn, dat de Bijbelse decaloog meer

invloed krijgt in het kabinetsbeleid. In de eerstvolgende troonrede zullen u daarover meer mededelingen worden gedaan. We willen voortaan samen in ware vrijheid leven. En ten slotte kan ik u meedelen dat het met de economie ook beter gaat.”

Op de eerste zondag na deze overheidsinformatie werd in veel volle kerken gezongen: Ps. 68:13, waarin de volgende regels staan: “Hoe vrolijk gaan de stammen op Naar Sions Godgewijden top Met Israels achtb're vaad'ren (...) Om God, hun Koning, t' eren.”

Zou dit alles het begin zijn van een nieuw protestants Nederland?”

Hierna ontwaakte ik, en ziet, het was een droom.....

“Ik ben verzekerd dat noch dood, noch leven, noch honger, noch zwaard, noch oorlog, noch veepest, noch cholera ons ooit zullen kunnen scheiden van de liefde Gods die daar is in Christus Jezus onze Heere. Amen.”